

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN 1978, DE LA PREOTEȘTI — „HALTĂ” [JUDEȚUL SUCEAVA]

În mai 1978 au fost continuate cercetările începute în 1977¹. Săpătura, efectuată timp de două săptămîni, s-a limitat la cercetarea unei gropi menajere (Gr. 1) și a resturilor unei locuințe (Loc. 2)², ambele datînd din subfaza A₃ a culturii Cucuteni.

Groapa nr. 1 a fost sesizată încă de anul trecut, sub vatra locuinței cucuteniene nr. 1, cu ocazia trasării șanțului de control, după demontarea resturilor acestei locuințe. Ea a fost săpată de la aproximativ 0,90 m de la suprafața actuală a solului, adică de la baza primului nivel neolitic și s-a adîncit pînă la 2,10 m (fig. 1). Groapa a servit mai mult ca sigur pentru scoaterea lutului necesar construirii unei locuințe, ceea ce și explică caracterul neuniform al conturului ei (fig. 3). Pînă pe la — 1,35 m partea estică a gropii a fost tăiată de un deranjament modern, ceea ce face ca forma ei să fie reconstituibilă cu un oarecare grad de probabilitate pentru partea superioară. Pe măsură ce

groapa se apropie de fund, conturul ei devine tot mai uniform, fundul gropii prezentîndu-se albiat. La — 1,70 m, de unde începea albierea, groapa era de formă ovală, cu diametrele de 2×1,5 m, avînd orientarea est-vest. Umplutura gropii a prezentat un material extrem de bogat și păstrat în general în bune condițiuni, datorită caracterului închis al complexului, ca și acidității reduse a solului. Însă modul de umplere a gropii a fost diferit. În zona de la fundul gropii (2,10 m) pînă la — 1,70 m, materialele sînt sporadice și fragmentare, acesta fiind un indiciu pentru utilizarea gropii ca loc de depunere a resturilor menajere. Ulterior, de la — 1,70 m în sus, materialele devin extrem de numeroase și de diferite categorii, ceramica fiind în cele mai multe cazuri întregibilă. Evident, în această porțiune, pentru astuparea gropii, au fost aruncate intenționat resturile unei locuințe din prima etapă de locuire, pentru a se permite construirea locuinței cucuteniene nr. 1, ridicată în a doua etapă. Mai mult, în partea superioară a gropii, între — 0,90 și — 0,70 — 0,60 m, s-a făcut o nivelare intenționată, prin depunerea densă a unor fragmente ceramice mari și cu pereții groși (1,1—1,3 cm), care proveneau de la 3 vase de mari dimensiuni. În felul acesta s-a obținut un pat solid, pe care s-a construit vatra locuinței nr. 1.

Locuința nr. 2 se află spre sud-vest de locuința nr. 1 și se prezintă puternic deran-

¹ Vezi raportul preliminar, semnat de N. Ursulescu și Dr. Popovici, „Cercetările arheologice din 1977, de la Preotești (jud. Suceava),” susținut la sesiunea anuală de rapoarte, București, 10 martie 1978.

² Limitarea în timp a cercetării a fost determinată de faptul că șantierul constituie punct de practică arheologică pentru studenții secției de istorie-geografie a Institutului de învățămînt superior din Suceava și se încadrează în perioada prevăzută pentru această activitate.

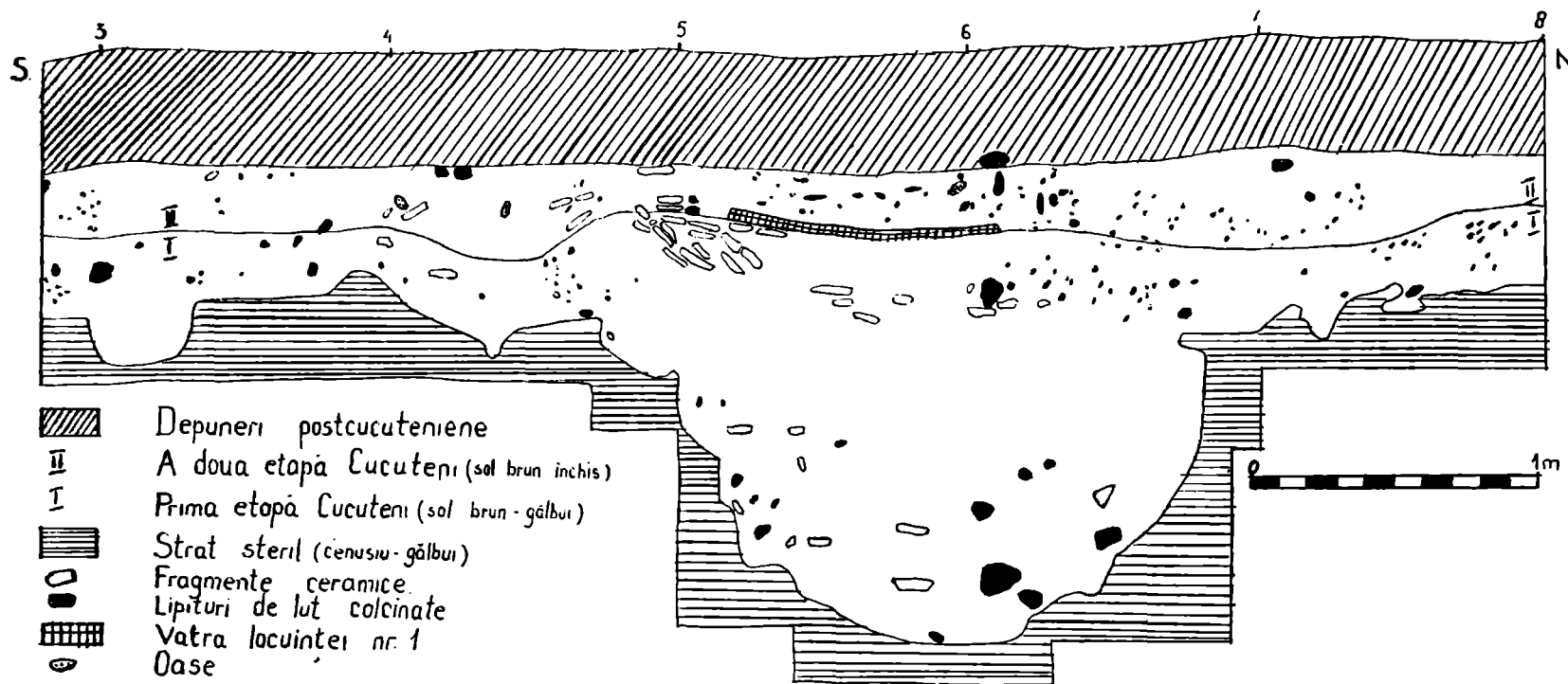
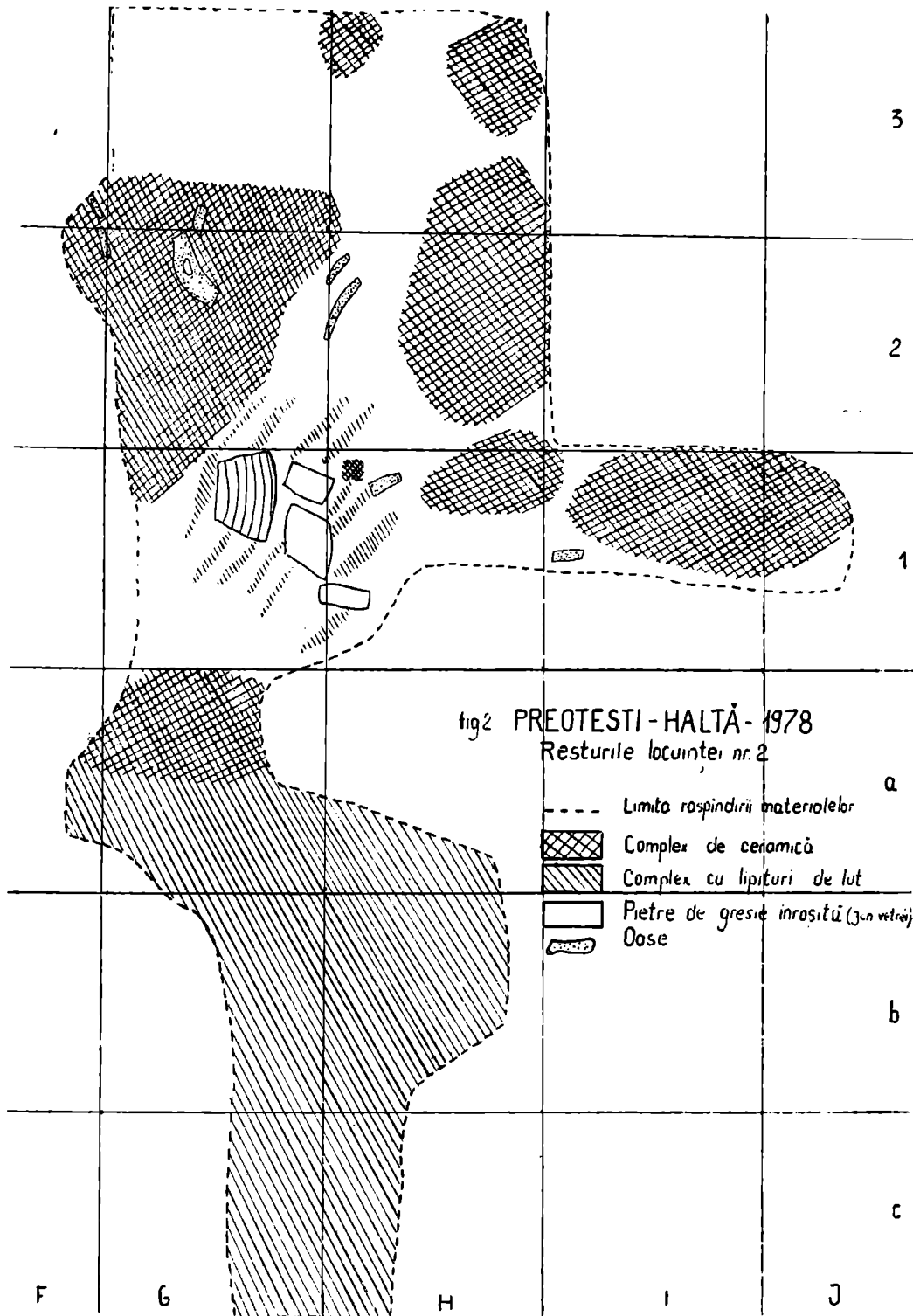

Fig. 1. Preotești-Haltă — 1978: Profil din locuința nr. 1 și groapa nr. 1 (pe linia de carouri M).

ată și cu puțin material. Cauza acestui deranjament o constituie atât construcțiile din epoca modernă care au fost ridicate pe acest loc, cât și intervenția locuitorilor din a doua

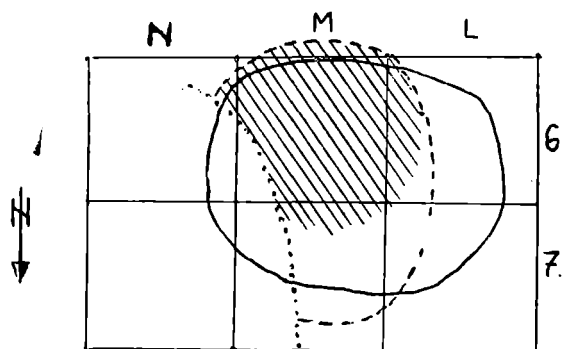

fig 3 PREOTEȘTI-HALTĂ-1978
planul gropii nr 1

- Vatra locuinței nr 1
- Limita gropii la -1,10m
- Limita gropii la -1,70m
- Limita deranjamentului modern

etapă cucuteniană. Datarea locuinței nr 2 în prima etapă de locuire cucuteniană a fost făcută pe baza unor fragmente ceramice descoperite aici, care întregiau unele materiale descoperite în groapa nr. 1. În felul acesta s-a dovedit că groapa nr. 1 a fost săpată cu ocazia ridicării locuinței nr. 2 și umplută, în prima parte, cu resturi menajere din timpul folosirii acestei locuințe. După dezafectarea acestei locuințe (probabil incendiu), o mare parte din inventarul ei a fost folosit pentru umplerea intenționată a gropii, peste care s-a construit noua locuință, nr. 1.

Din locuința nr. 2 s-au mai păstrat porțiuni de lutuială compactă (mai ales spre sud), zona vetrei (cu puternice deranjamente), ca și câteva complexe cu material ceramic fragmentar. După răspândirea materialelor pe teren, se poate deduce că vatra se afla în zona nordică a locuinței și că pe-

reții s-au prăbușit spre nord și est, antrenând și ceramica în această direcție. Locuința a avut dimensiunile probabile de 4—5 m×2,5—3 m și o orientare nord-sud. Vatra a fost construită pe un pat de pietre de gresie nisipoasă, puternic înroșite din cauza focului. În preajmă s-au mai găsit câteva spărturi mozaicale de la lutuiala nisipoasă a vetrei. Mai multe plăcuțe de la această lutuială, ca și bucăți mai groase de lut, cu perforații (provenind de la placa unui cup-tor), au fost găsite în umplutura gropii nr. 1.

Descrierea materialului. Având în vedere proveniența comună și contemporaneitatea materialelor din groapa nr. 1 și locuința nr. 2, le vom trata aici împreună.

Unelte sînt prelucrate din diferite roci (îndeosebi moi), silex, os și corn. Pînă în prezent nu s-au găsit obiecte de metal.

a) Unelte de piatră constau din topoare neperforate, dălțițe și așchii amorfe. Rocile frecvent utilizate erau marna (gălbui și cenușiu-închisă) și gresia nisipoasă compactă. Topoarele erau mai ales plate și trapezoidale, prezentîndu-se, aproape fără excepție, deteriorate din cauza utilizării (fig. 4/1-3). Numeroasele așchii de marnă descoperite arată că prelucrarea se făcea pe loc. S-ar putea remarca faptul că șlefuirea este destul de neîngrijită, neurmărindu-se să se confere un aspect prea estetic pieselor finite. Aceasta, ca și lipsa pieselor perforate, pare să indice că în așezarea cucuteniană de la Preotești — „Haltă“, cel puțin în prima etapă, nu exista o specializare în prelucrarea topoarelor de piatră. Mai îngrijite se prezintă dălțițele (fig. 4/4-5), care și sînt confecționate dintr-o materie primă ceva mai dură (gresie nisipoasă compactă).

b) Unelte din silex sînt extrem de rare. În schimb s-au descoperit numeroase deșeuri de prelucrare, atât în groapă, cât și în locuință. Această situație s-ar explica prin reutilizarea pieselor bune de către locuitorii celei de a doua etape. Prelucrarea pe loc a silexului este dovedită, pe lângă deșeuri, și

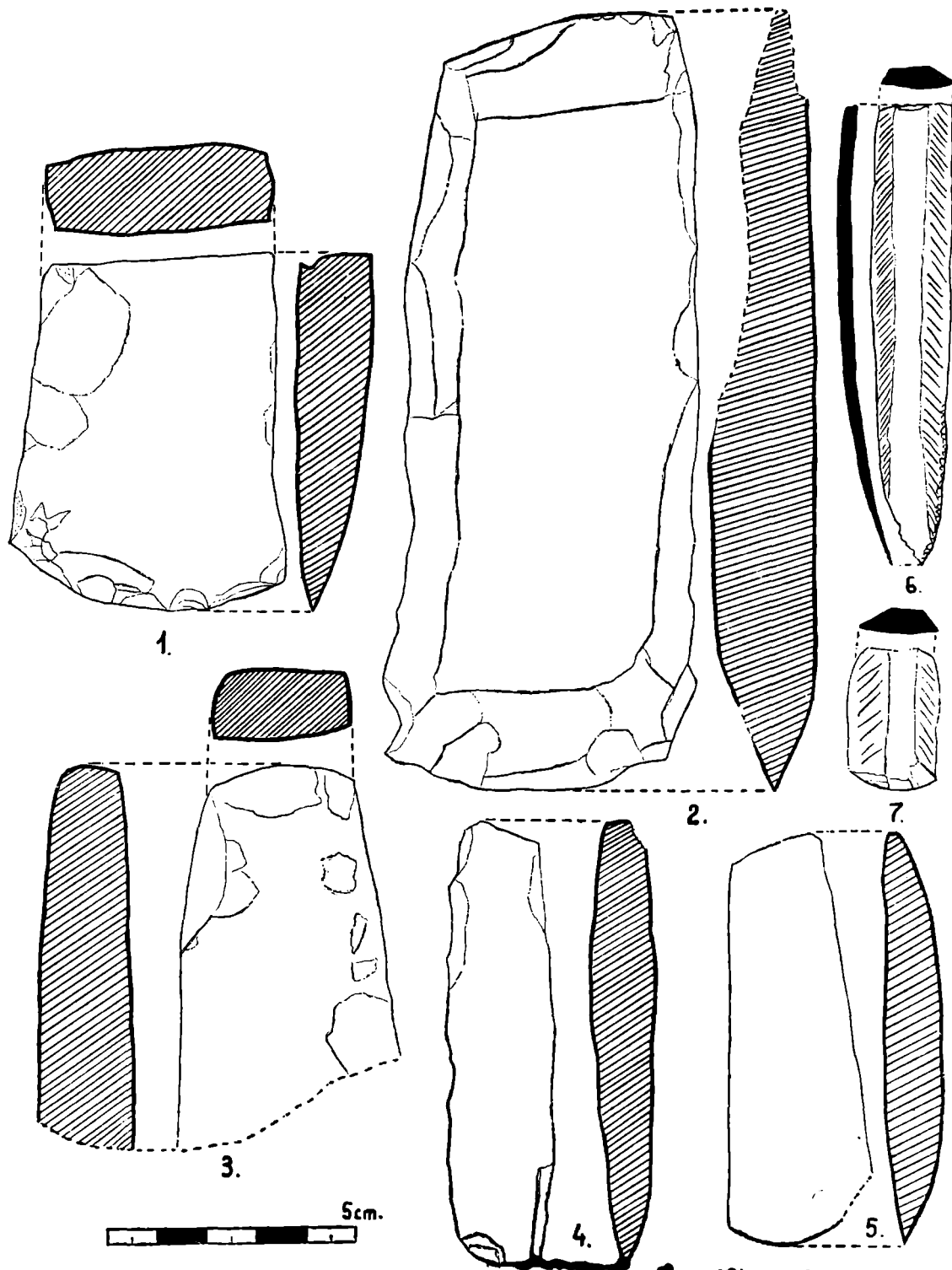

Fig. 4. Preotești-Haltă. Unelte din piatră și silex,

de descoperirea unui fragment de percutor din conglomerat, în locuința nr. 2. De asemenea, la suprafața gropii nr. 1, s-au descoperit două pietre de mari dimensiuni (din rocă dură), una ovală și alta paralelipipedică; ele reprezentau probabil o nicovală și percutorul ei, folosite pentru prelucrarea uneltelor. Materia primă utilizată consta numai din silex de Prut. Dintre piesele descoperite, se remarcă un splendid vîrf de lance, lung de 9,5 cm (fig. 4/6) și un grattoir (fig. 4/7) pe microlamă (2,9 cm).

c) Osul a constituit materia primă pentru obținerea unor piese variate: ac (fig. 5/5); daltă cu vîrf puternic șlefuit (fig. 5/1); vîrf (pumnal?) prelucrat pe o jumătate de os, tăiat longitudinal (fig. 5/2)³; o piesă fragmentară, sub forma unei plăci triunghiulare, șlefuită, cu vîrf ușor rotunjit (fig. 5/4); șlefuitor, folosit probabil pentru prelucrarea uneltelor de piatră sau os⁴, cu două planuri de uzură, făcut dintr-o tibie de bovidu, care prin utilizare a fost străpunsă pe una din fețe pînă la canalul măduvei (fig. 6).

S-au descoperit două coarne de ovicaprină, unul cu vîrf ușor tocit prin utilizare (fig. 5/6), altul cu vîrf rupt, ca urmare a unor lovituri (fig. 5/3). Un corn de bovidu aveau vîrf rupt, iar baza retezată oblic.

³ Cele mai bune analogii pentru asemenea piese se găsesc la Hăbășești (cf. *Hăbășești*, Ed. Acad., 1954, p. 266 și fig. 25/6, 8, 13; pl. LXII/10).

⁴ J. Banner, *Das Tisza — Maros — Körös — gebiet bis zur Entwicklung der Bronzezeit*, Szeged, 1942, p. 38; J. Neustupny, *Polissoirs néolithique en os*, în: „Acta Archaeologica”, Copenhaga, XXIII, 1952; A. D. Alexandrescu, *Șlefuitoare de os neolitice*, în: S.C.I.V., XII, 2, 1961; S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, Buc., 1974, p. 42—43, 46.

⁵ În afară de ceramică cucuteniană, la fel ca în prima campanie, și în 1978 au apărut fragmente ceramice răzlețe de factură Precucuteni, antrenate mai ales în umplutura gropii. Întrucît nu s-a descoperit nici un complex din această perioadă, tratarea ceramicii Precucuteni va fi făcută cu alt prilej.

Probabil că aceste piese au servit ca lustruitoare.

Ceramica⁵ prezintă exemplare întregibile în groapă și cu totul fragmentare în locuință. Formele ceramicii pictate se prezintă într-o gamă variată: pahare; vase cu suport (fructiere) — deosebit de numeroase; castroane; amforete; amfore. Stilul ornamental predominant constă din spirale și derivate ale acestora. Se întîlnesc totuși și unele vase cu decor meandrat, format din linii drepte. În timp ce pe celelalte vase decorul este continuu (liber), pe suporturi el se prezintă metopic, împărțit longitudinal, îndeosebi pe linia celor două orificii rotunde.

În cadrul ceramicii nepictate, în afară de specia barbotinată, se remarcă un vas de provizii de mari dimensiuni (chiup), cu ardere foarte bună, lustruit în nuanțe roșietice atît la suprafață cît și în interior, care este decorat sub margine, în dreptul toartelor rotunde, perforate orizontal, cu un șir circular de alveole adînci. De remarcat că, pînă acum, asemenea vase nu au mai apărut în etapa a doua de locuire.

Plastica este destul de rară, dar interesant realizată din punct de vedere artistic, mai ales cea zoomorfă.

a) Plastica antropomorfă constă din: două fragmente de la partea superioară a unor picioare, cu tratare steatopigă, decorate prin incizii (fig. 7/2,3); un fragment din partea interioară a unui picior, cu două foarte mici proeminențe laterale, care ar putea desemna gleznele sau semne de încălțăminte (fig. 7/4); trei mici conuri de lut, cu baza concavă (fig. 7/8-10).

b) Plastica zoomorfă cuprinde atît reprezentări de statuete, probabil ale unor cornute mici (fig. 7/5,6), cît și două toarte — protome. O protomă (fig. 7/7) este prinsă de peretele unui fragment ceramic și prezintă foarte realist trăsăturile faciale ale unui bovidu; coarnele, probabil îndreptate în jos, sînt rupte. Cealaltă protomă (fig. 7/1) este

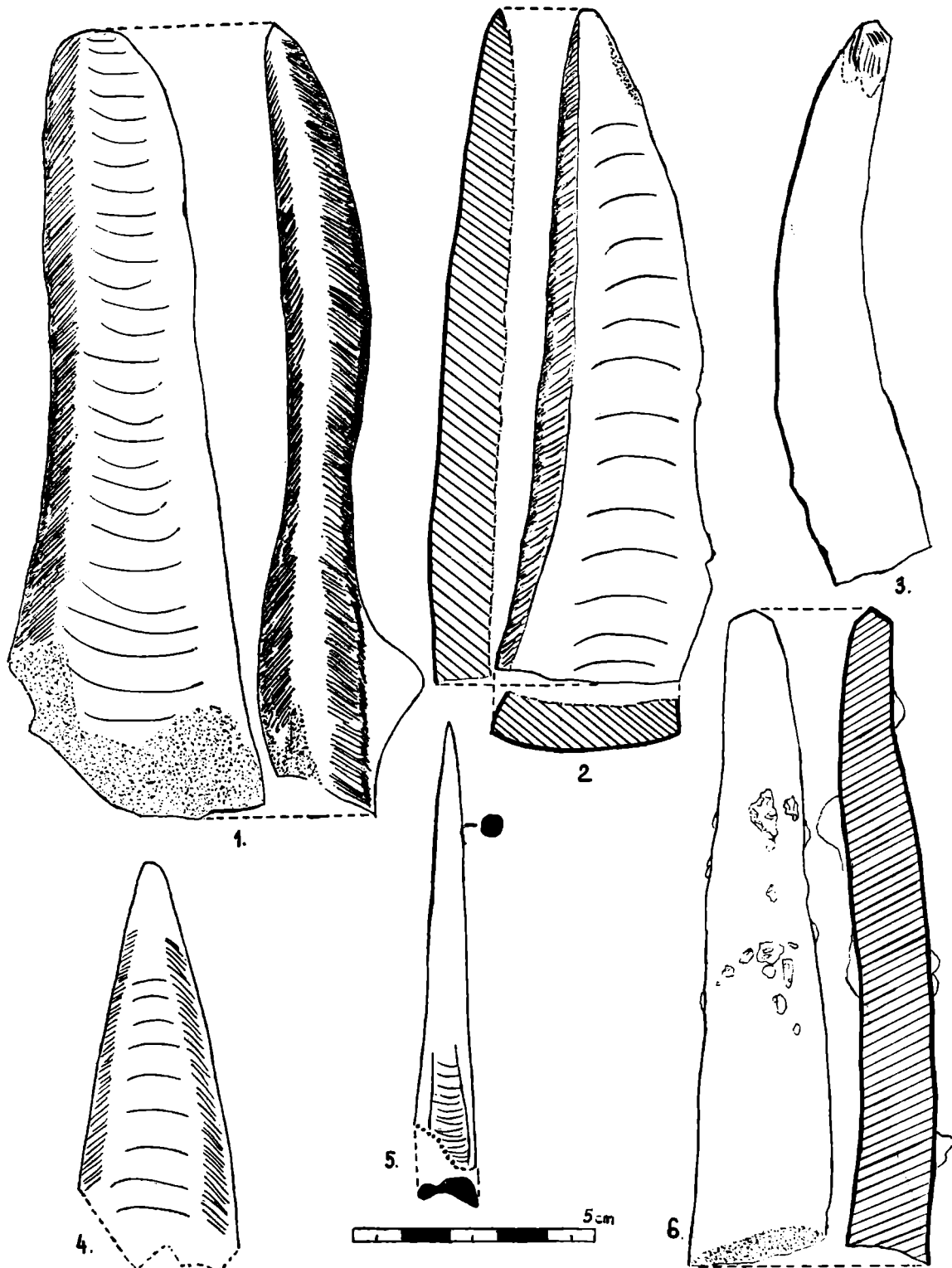

Fig. 5. Pretești-Haltă. Piese de os și corn.

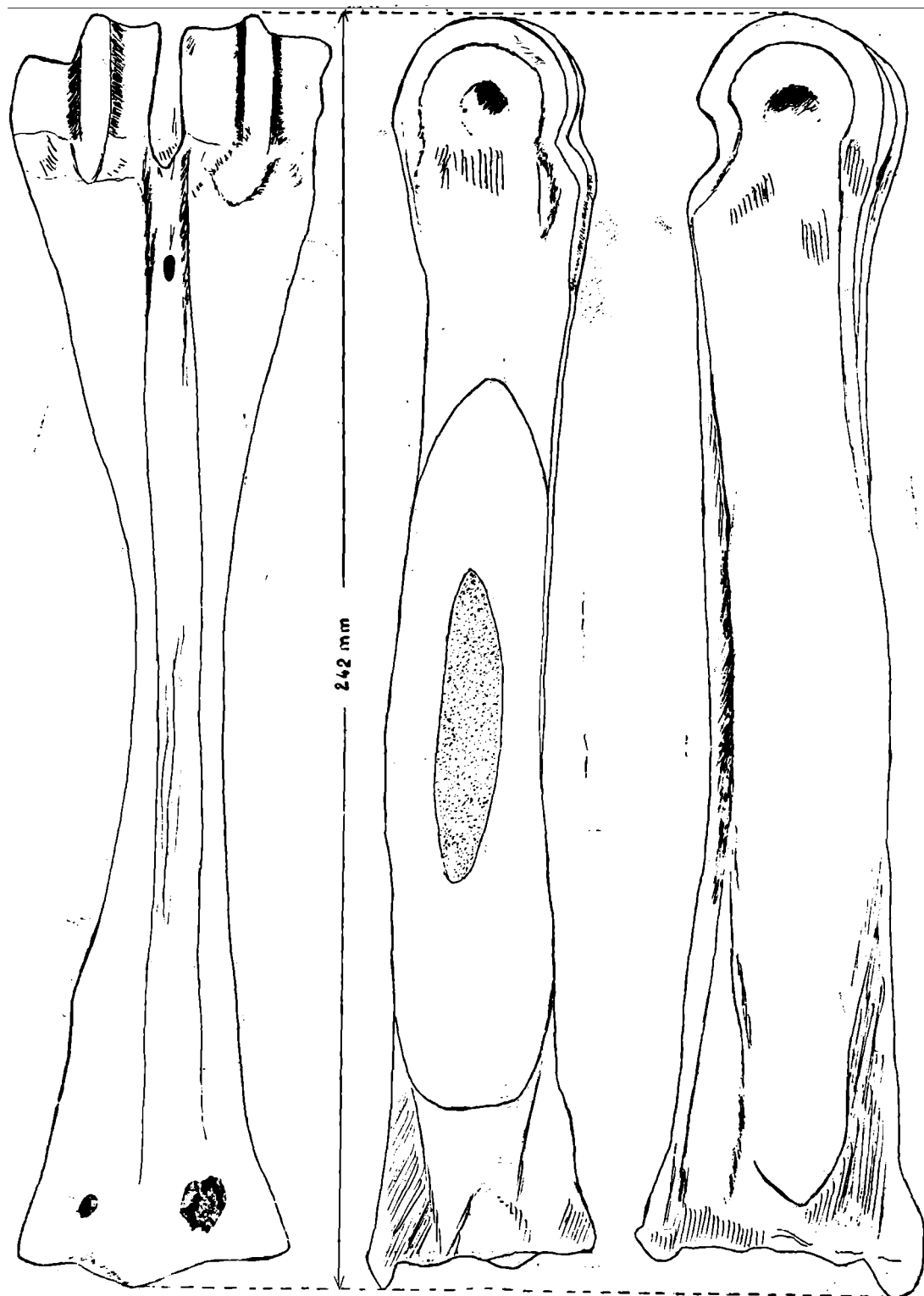

Fig. 6. Preotești-Haltă. Șlefuitor din os.

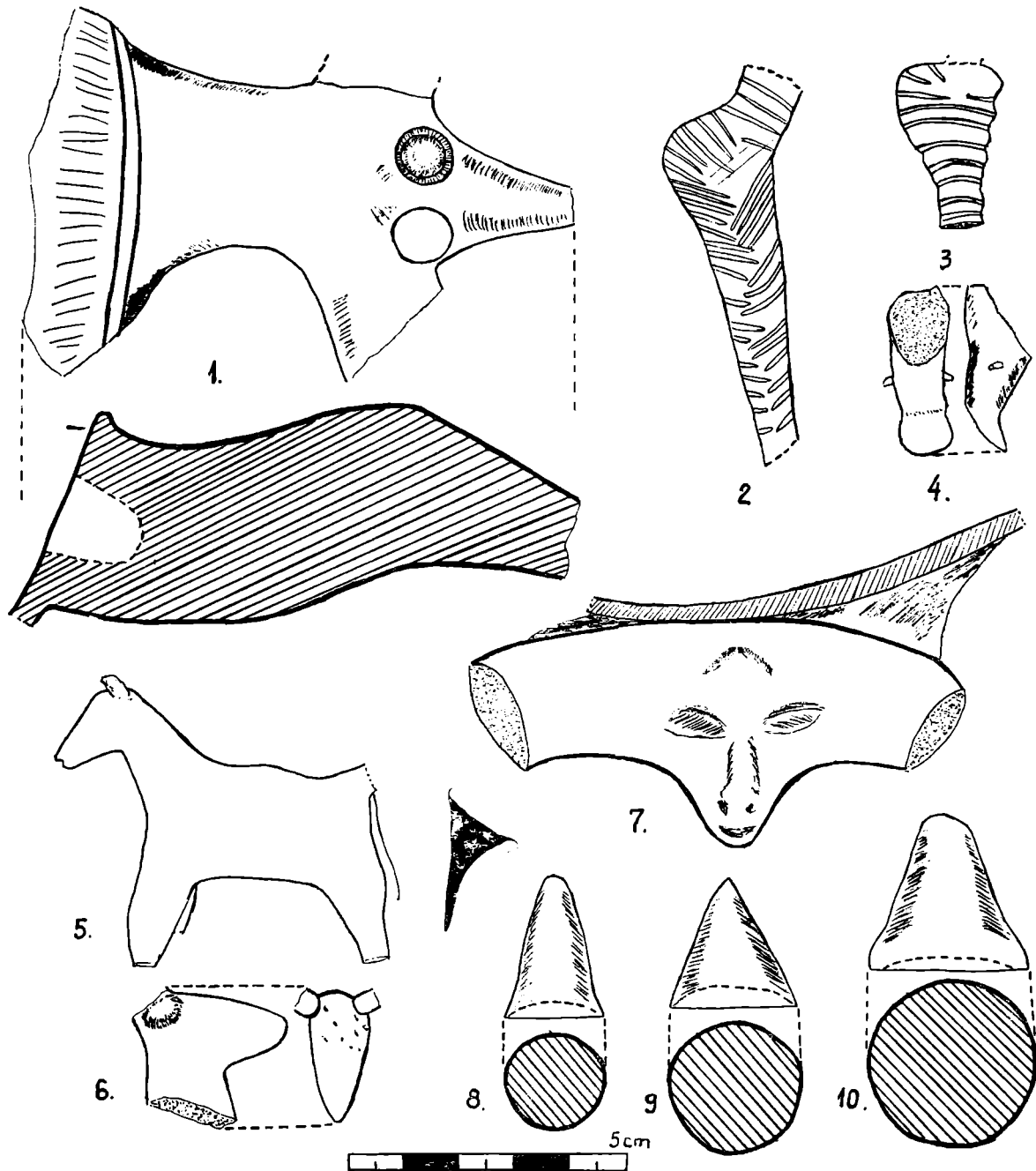

Fig. 7. Preotești-Haltă, Plastică de lut.

prinsă de un fragment din marginea unui vas, probabil castron; în interior, în dreptul protomei, e practică o adâncitură, probabil pentru prinderea vasului pe dinăuntru; sub formă mult alungită, protoma prezintă gîtul, capul și botul unui bovideu; ochii sînt redați sub forma unor alveole largi, în care s-au plasat două pastile de lut (la unul din ochi această pastilă s-a desprins); coarnele sînt rupte de la bază.

Concluzii. Săpăturile din 1978 au dovedit stratigrafic existența a două etape de locuire în cadrul subfazei A₃ a culturii Cucuteni în nordul Moldovei. Deocamdată e dificil să

se afirme cu siguranță existența unor clare deosebiri tipologice între cele două etape, datorită mai ales faptului că materialele celei de a doua etape provin numai dintr-un complex deschis și nu și-au păstrat decorul într-un mod satisfăcător.

De asemenea nu s-a reușit încă surprinderea unui complex din perioada Precucuteni, deși materiale ale acestei culturi au fost sesizate în mai multe puncte ale stațiunii.

Considerăm că o continuare a cercetărilor în această bogată stațiune ar putea să aducă rezolvarea problemelor rămase încă deschise.